

Ladislav Hejdánek: Havel je uhlík

(Sešity Knihovny Václava Havla, sv. 3, Praha 2009, 111 s.)

Čtenáře zaujme na této knížce, která má i s fotografiemi a bibliografickými údaji 109 stran, už její nevšední název. Havel a uhlík? V jakém smyslu je Havel uhlík? Na dvou stránkách Hejdánkových pronikavých úvah a reflexí nejenom Havlovy myslitelské osobnosti se čtenář dozví, oč jde. Nejprve v polemické souvislosti, když v *Reflexi třetí*, ve stati *Variace a reflexe na témata vězeňských dopisů Václava Havla*, uvede dramatikovu zmínku o „paměti bytí“; jde o téma, o kterém Havel píše v jednom z dopisů z vězení své ženě Olze. Hejdánek proti tomu postaví s polemickým hrotem Hérakleitovu myšlenku: „Jako uhlíky, přiblíží-li se k ohni, se mění a rozžhavují, a vzdálí-li se, hasnou, tak podíl toho, co nás obklopuje, přijatý do našich těl, při odloučení se stává téměř nerozumným, ale při spojení skrze co nejhojnější dráhy se stává přibuzným celku“ (72). Odmítá Havlovu představu „paměti bytí“ jako tezauru, v němž je trvale a beze změny deponováno naše poznání; nic se v naší paměti neuchová, leč by události byly přijaty „do našich těl“. Tak jako uhlíky, vzdáleny od ohně, hasnou, stejně tak upadají události i vzdálenější dějiny do zapomnění, pokud je neoživujeme svými akty, jimiž je přijímáme „do svých těl“, do svých příběhů. Lidská paměť se tak stává nosičem dějů minulých pro přítomné akty rozhodování i dalších reflexí vlastních činů.

O sedmnáct stránek dále čteme ve stati *Dramatik, nebo politik?*: „Čím by byl Václav Havel, kdyby byl chemickým prvkem? Zdá se mi, že určitě uhlíkem. Právě uhlík se dovede jak přímo sám, tak s pomocí dalších prvků slučovat v nerozmanitějších kombinacích s dalšími a dalšími prvky, a ovšem vždycky také sám se sebou, a dovede tak vytvářet nové chemické skutečnosti a otvírat stále další chemické možnosti, jakých se předtím málokdo třeba jen nadál.“ (89). Ten krásný nápad: Havel = uhlík!? Touto nevšední charakteristikou uvádí Hejdánek čtenáře do peripetií Havlovy osobnosti, která neustále překvapuje svými kombinacemi, novým úhlem pohledu, provázejícím zároveň vlastní životaběh kulisáka, dramatika, disidenta i celebrity v prezidentském úřadu. (Nepatří k těm překvapením i krátké nohavice při slavnostní přehlídce v den zvolení na prezidentský stolec?).

Knížka je nejenom souborem kritického pohledu filosofa na myslitelské pokusy Václava Havla v disentu, v době jeho prezidentství, na Havla ve vězení i jako – a zejména! – na Havla dramatika. Hejdánek považuje tuto profesi mezi těmi, jimiž Havel ve svém životě procházel, za nejdůležitější. Neskrývá jistou dávkou lítosti nad tím, že se dramatik Havel, tak jako uhlík ve svých nesčetných transformacích, proměnil posléze v držitele úřadu, jenž své myslitelské výkony přitlumil. A pohasl ve chvíli, kdy se vzdálil ohni.

Jakkoli je Hejdánek vůči Havlovi zejména v tomto bodě kritický, považuje našeho třetího prezidenta, hodného tohoto titulu v našich dějinách, za postavu, jíž právem patří zároveň dignita myslitele. Vedle Beneše a zejména Masaryka zasedl v něm na prezidentský stolec víc než politik. Prokázal zjevný filosofický talent (89); i on ozdobil tuto nejvyšší funkci myslitelskou aurou, která ho přiřadila ke generaci státníků, tak pořádku zastoupené mezi politiky doby minulé i v současnosti.

Texty Ladislava Hejdánka jsou místy velmi náročné svou stavbou. Autor se snaží myšlenky charakterizující předmět reflexe zevrubně osvětlit ve všech polohách a souvislostech. To místy může ztížit průnik k jádru toho, oč autorovi jde. Nicméně myšlenková práce, kterou je třeba vynaložit při četbě této knihy – totéž platí o jiných textech z rozsáhlé Hejdánkovy dílny, – se čtenáři vyplatí. Hejdánek má schopnost poodhalit za leckterým názorem, který mnozí považují za samozřejmý, rozsáhlé problémové pole. Dokáže přesnou myšlenkovou prací vytěžit nové a překvapující poznání. Toho se dočkáme jak v této studii, tak i v celku Hejdánkova myslitelského díla. Autor nás zve k přesnému myšlení pod výzvou pravdy, jež nás bezpodmínečně zavazuje. Dokládá přesvědčivě, že filosofická reflexe právě pro tuto okolnost napomáhá orientaci ve všech polohách našeho života. Navíc svým myslitelským dílem, jež zazáří i v tomto nevelkém souboru studií, Hejdánek v překvapivých variacích zvýrazní místo právě filosofie v úsilí o zvládnutí dnešní duchovní krize.

vyšlo in: Křesťanská revue 77, 2010, č. 1, str. 51 - 52